

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2023. № 1.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.1.11>

УДК 355.1

В. М. Дричук,

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9017-3989>

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

V. Drychuk,

Postgraduate student of the Department of Public Management and

Administration, Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav

SYSTEMATIZATION OF THE PROBLEMS OF FORMATION OF MILITARY SECURITY IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті здійснена систематизація наукових підходів до проблем формування та забезпечення воєнної безпеки України. З'ясовано, що до збройного конфлікту 2014 року та війни 2022 року воєнній безпеці у науковій літературі приділялася незначна увага. На сьогодні потребує зміна концептуальних підходів до воєнної безпеки України з урахуванням досвіду

ведення бойових дій під час повномасштабної війни росії на території України.

Зазначено, що сьогодні в умовах військових конфліктів, об'єктивно виникає питання про сутність воєнної безпеки та співвідношення її з національною безпекою. Найважливішим завданням системи органів державної влади є забезпечення безпеки соціуму, що формує цю систему в першу чергу для створення гарантій своєї захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Забезпечення воєнної безпеки у новій політичній реальності вимагає інших підходів до розробки та реалізації заходів у галузі побудови військової організації суспільства та розвитку її різних сегментів. Вчені зазначають, що перед дослідниками стоїть завдання відновлення теорії та практики військового будівництва, організації органів військового управління та системи захисту військовослужбовців.

Проведений аналіз дає підстави виокремити наступні проблеми забезпечення воєнної безпеки. По-перше, потребує розробка та реалізація Концепції забезпечення воєнної безпеки в умовах глобалізаційних та воєнних викликів та небезпек до 2030 року, де слід передбачити систему реформування Збройних Сил України, розвиток наукових досліджень, покращення економічного забезпечення воєнної безпеки тощо. По-друге, потребує формування нових закладів вищої освіти для військовослужбовців, де передбачити інтегроване дуальне навчання, а також практико-орієнтоване навчання. По-третє, відсутність науково-дослідних установ (закладів), які здійснюватимуть сучасні дослідження проблем теорії війни, інноваційної зброї, захисту від такої зброї тощо. По-четверте, потребує формування інформаційної безпеки в межах забезпечення воєнної безпеки. По-п'яте, потребує формування міжнародної співпраці в межах формування дієвих механізмів забезпечення воєнної безпеки, обмін передовим досвідом та кращими інноваційними практиками, у тому числі щодо підготовки збройних сил, здійснення спільних навчань, оновлення зброї, розробка дієвих механізмів

захисту населення та збройних сил від нових видів озброєння. По-шосте, формування постійних досліджень та прогнозів в межах воєнної та міжнародної безпеки. По-сьоме, окремий напрям воєнної безпеки – це робототехніка. На сьогодні потребує вирішення питання організації діяльності спеціальних підприємств з розробки робототехніки для проведення воєнних операцій, а також потребує вирішення питання підготовки професійних фахівців з управління такою технікою.

The article systematizes scientific approaches to the problems of forming and ensuring military security of Ukraine. The author found out that before the armed conflict of 2014 and the war of 2022, little attention was paid to military security in the scientific literature. Today, there is a need to change conceptual approaches to the military security of Ukraine, taking into account the experience of conducting hostilities during a full-scale Russian war on the territory of Ukraine.

The article states that today in the conditions of military conflicts, the question of the essence of military security and its correlation with national security objectively arises. The most important task of the system of state authorities is to ensure the safety of society, which forms this system primarily to create guarantees of its security against internal and external threats.

Ensuring military security in the new political reality requires different approaches to the development and implementation of measures in the field of building the military organization of society and the development of its various segments. Scientists note that researchers face the task of restoring the theory and practice of military construction, the organization of military administration and the system of protection of military personnel.

The author singled out the following problems of military security. Firstly, the development and implementation of the Concept of ensuring military security in the conditions of globalization and military challenges and dangers by 2030 is required, which should provide for the system of reforming the Armed Forces of Ukraine, the development of scientific research, improvement of the economic

provision of military security, etc. Secondly, it is necessary to form new institutions of higher education for military personnel, where integrated dual training, as well as practice-oriented training, can be provided for. Thirdly, there is a lack of research institutions (institutions) that will carry out modern research on the problems of the theory of war, innovative weapons, protection against such weapons, etc. Fourthly, information security needs to be formed within the framework of military security. Fifth, it is necessary to form international cooperation within the framework of the formation of effective mechanisms for ensuring military security, exchange of advanced experience and best innovative practices, including regarding the training of the armed forces, conducting joint exercises, updating weapons, developing effective mechanisms for the protection of the population and the armed forces from new types of weapons. Sixth, the formation of permanent research and forecasts within the limits of military and international security. Seventh, a separate area of military security is robotics. Today, the issue of organizing the activities of special enterprises for the development of robotics for military operations needs to be resolved, as well as the issue of training professional specialists in managing such equipment.

Ключові слова: публічне управління, національна безпека, воєнна безпека, економічна безпека, сучасні виклики воєнній безпеці, кадрова безпека.

Keywords: public administration, national security, military security, economic security, modern challenges to military security, personnel security.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії на територію України продемонструвало важливість проблеми обороноздатності країни. Саме фізичний захист країни стає важливим пріоритетом формування політики національної безпеки України.

Воєнна безпека є достатньо складною категорією, тісно пов'язаною практично з усіма сферами життєдіяльності держави – зовнішньо- та внутрішньополітичної, економічної, соціальної та ін.

Воєнна безпека – це поняття, яке об'єднує систему заходів, механізмів, методів забезпечення обороноздатності нашої держави, у тому числі формування кадрів Збройних Сил України, розробку інноваційної зброї та засобів захисту від такої зброї, забезпечення інформаційної безпеки в межах здійснення заходів захисту України тощо.

Теоретичний і практичний інтерес до дослідження проблем забезпечення воєнної безпеки також пов'язаний з політичними, соціальними, економічними перетвореннями, що відбуваються у сфері національної безпеки країни. У сучасних реаліях наша держава стикається з низкою невирішених питань, розв'язання яких безпосередньо пов'язано з виявленням та аналізом реальних і потенційних загроз її національним інтересам. Від того, наскільки успішно будуть подолані потенційні загрози життєво важливим інтересам людини, суспільства та держави, залежить подальша доля курсу політичних, соціальних та економічних реформ в цілому [1, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми забезпечення воєнної безпеки, складових елементів воєнної безпеки, систематизації сучасних загроз воєнній та національній безпеці аналізують: Ю. Барабаш, О. Белов, Ю. Битяк, В. Богданович, О. Бодрук, В. Вішняков, О. Гончаренко, Г. А. Дробах, А. А. Каленського, М. Ковалів, О. Копиленко, Б.Корміч, Г. Костенко, В. Кравченко, М. Криштанович, М. Кучерявенко, Д. Кучма, В. Ліпкан, О. Пархоменко-Куцевіл, Г. Рябоконт, Г. Ситник, Є. Смірнов, М. Цюруп, В. Ясинська та ін. Разом з тим, відсутні ситемні дослідження сучасних проблем формування воєнної безпеки в системі публічного управління.

Метою статті є систематизація проблем формування воєнної безпеки в системі публічного управління та визначення кластерів проблем формування воєнної безпеки.

Виклад матеріалу.

Сьогодні в умовах військових конфліктів, об'єктивно виникає питання про сутність воєнної безпеки та співвідношення її з національною безпекою.

Найважливішим завданням системи органів державної влади є забезпечення безпеки соціуму, що формує цю систему в першу чергу для створення гарантій своєї захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Загалом систему забезпечення воєнної безпеки країни можна охарактеризувати як модель цілеспрямованої діяльності уповноважених суб'єктів, спрямовану на виявлення, припинення та попередження військових загроз – загроз інтересам особистості, суспільства і держави. Основним завданням даної системи є трансформація програм забезпечення воєнної безпеки, прийнятих державою, на науково обґрунтовану модель скоординованих дій органів державної влади та громадянського суспільства в рамках чинного законодавства.

Питання воєнної безпеки часто аналізують лише в межах забезпечення обороноздатності держави.

Так, на думку Б. Чобіток, швидкі зміни в соціальній, економічній і політичній сферах, що відбуваються в державі, потребують додаткового ґрунтового дослідження Воєнної доктрини України у сфері національної безпеки, сучасного стану воєнно-політичної обстановки, цілей і напрямів воєнної політики тощо. Отже, обумовлюється потреба всебічного, комплексного, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень юридичної науки вивчення закономірностей становлення та розвитку Воєнної доктрини України, визначення шляхів її удосконалення [2, с. 285].

В. Тютюнник та В. Горовенко зазначають, що об'єктивно виникає необхідність вийти за межі підготовки та ведення класичної оборони нашої держави і виконувати ширше завдання – забезпечення її воєнної безпеки як захищеності національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх воєнних загроз. Як інструментами цієї безпеки, поряд з воєнними (силовими)

діями та засобами, значна роль має надаватися невоєнним (несиловим) діям та засобам, зокрема дипломатичним, безпековим, правоохоронним, економічним, внутрішньополітичними, соціальним, гуманітарним, інформаційно-психологічним, кібернетичним [3].

На думку Саганюк Ф., Романов І., Троцько В., Вещицький І., забезпечення воєнної безпеки і оборони України в нинішніх умовах – одна з найбільш актуальних проблем держави. Аналіз нормативноправових актів і наукових публікацій з воєнної тематики переконує в необхідності розроблення єдиного понятійного апарату, бо різне тлумачення одних і тих же визначень призводить до серйозних непорозумінь. Так, зокрема, деякі вчені зазначають, що більшість визначених законодавчими та іншими нормативно-правовими актами термінів потребує уніфікації та суттєвого уточнення. Адже невирішеність цих проблем негативно впливає на формування правового поля держави. У деяких наукових джерелах відзначається, що „за глибинних трансформацій сектора безпеки та Воєнної організації держави, відсутність чітких та офіційно визнаних понять, їх суперечливе застосування в різних документах тощо, стримує формалізацію державної політики та державного управління, не сприяє його ефективності” [4].

В умовах становлення України як правової держави, побудови в ній сучасних і потужних Збройних сил та інших військових формувань, створення безпекового середовища, формування сектору безпеки й оборони, громадянського суспільства «найактуальнішою проблемою світової спільноти і будь-якої окремо взятої держави постає комплексна, складна та багатогранна проблема безпеки» [5, с. 3]. У кожній демократичній державі зазначені соціальні та правові інститути безпосередньо впливають на рівень забезпечення національної, громадської, воєнної, державної безпеки. З моменту ухвалення Закону України «Про національну безпеку» у 2018 році перед нами постали термінологічні визначення понять окремих видів безпек,

що деякою мірою не зовсім узгоджується з іншими правовими категоріями, які вже визначені в нормативно-правових актах, що ухвалені раніше [6].

Співробітництво з ЄС у сфері Спільної політики безпеки та оборони – важлива системна частина європейського інтеграційного курсу України [7, с. 57].

Вагомим елементом цієї системи є сектор безпеки і оборони України, який функціонально об'єднує військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи та спеціальні служби, їх сили, засоби і основні ресурси. В умовах наявних тенденцій до комплексного вияву різних видів боротьби у сучасних конфліктах та за обмежених ресурсних можливостей держави створення потужного сектору безпеки і оборони має стати одним із пріоритетів безпекової політики України [8].

Реформування та подальший розвиток його суб'єктів мають бути спрямовані на забезпечення готовності сектору безпеки і оборони, економіки та суспільства до протидії будь-яким виявам агресії проти України, у тому числі до відбиття збройної агресії із застосуванням усіх необхідних форм і способів боротьби [9, с. 17].

Водночас, воєнну безпеку часто аналізують з у точки зору її взаємозв'язку з міжнародною безпекою. Воєнна безпека держави полягає у вмінні раціонально використовувати військову силу для забезпечення своєї воєнної безпеки та реалізації власних інтересів, щоб забезпечити це, держави втілюють у життя стратегії діяльності на національному та міжнародному рівнях. Точки дотику цих стратегій – зовнішньополітична діяльність держави. Так, зовнішня політика, чи, іншими словами, дипломатія держави в рамках стратегії національної безпеки невід'ємна частина системи забезпечення воєнної безпеки та головний виконавець міжнародної стратегії безпеки.

Сфери воєнної безпеки та зовнішньої політики держави пов'язані такими факторами: військово-стратегічна та політико-дипломатична діяльність держави у напрямі реалізації її національних інтересів; фактори,

що впливають із характеру реалізованої державою міжнародної системи своєї зовнішньої політики України і вживаних у міждержавних відносинах заходів. Ці фактори визначають зовнішньополітичні елементи воєнної безпеки та військові елементи зовнішньої політики. Якщо зовнішньополітичні елементи воєнної політики є незамінними засобами безпеки перед військовими загрозами та системи забезпечення воєнної безпеки дипломатичної діяльності держави, то військовим елементом зовнішньої політики є опора дипломатичного впливу на військову силу. Зміни в середовищі воєнної безпеки призвели до деяких змін форми і в її зв'язках із зовнішньою політикою, і на тлі військових загроз дипломатія є найважливішим засобом боротьби з ними.

Незалежний розвиток української держави неможливий без належного забезпечення воєнної сфери, що насамперед на пряму пов'язане з державним, політичним, економічним, екологічним, соціальним, інформаційним, продовольчим та іншими основними складниками державної безпеки України. Вибір конкретних засобів і шляхів розвитку державної безпеки нашої країни зумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, достатніх та адекватних характеру і масштабам загроз у воєнній сфері в сучасний період [10, с. 283].

Слід зазначити, що функціонування механізму забезпечення воєнної безпеки значною мірою залежить від політики. Її забезпечення передбачає комплекс політичних, економічних, ідеологічних, інформаційних, а також організаційних та інших форм, засобів і методів. Проте при цьому вирішальна роль у доборі форм, методів і засобів забезпечення воєнної безпеки належить саме політиці, політичному керівництву країни [11].

Однією з важливих в цьому плані була і залишається проблема вироблення і реалізації виваженої політики, яка має враховувати геополітичну ситуацію в Центральній Європі, базуватися на реальних економічних можливостях України, відповідати вимогам збереження її суверенітету й територіальної цілісності, враховувати не лише свої

національні інтереси, а й інтереси сусідніх держав, їх воєнний потенціал, можливість мирного розвитку. Можна вважати, що воєнна політика розробляється переважно для формування військової сили, регулювання її складу та рівня з метою стримування військового насильства, запобігання збройним зіткненням і ефективної реалізації національних інтересів у геополітичному просторі [12].

Деякі вчені зазначають про важливість військової освіти в межах забезпечення воєнної безпеки. В умовах сучасної геополітичної обстановки, зростання агресивності загроз воєнного характеру, які переросли на Сході України у війну, забезпечення воєнної безпеки держави, готовності сектору безпеки і оборони до відбиття збройної агресії визнано основним стратегічним напрямом реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони [13]. Це вимагає пошуку ефективних шляхів та механізмів забезпечення її відповідного рівня та вивчення основних положень особовим складом військ (сил) і слухачами військово-навчальних закладів [13]. За цих умов актуалізується колишнє філософське гасло: “необхідно навчатися воєнній справі належним чином”. Однак реалізм сьогодення у безпековій площині зумовлений відсутністю належної правової бази й уваги до вивчення теоретичних і практичних аспектів забезпечення воєнної безпеки держави.

Невипадково фахівці деяких навчальних закладів з урахуванням зазначених безпекових реалій небезпідставно пропонують створити у ВНЗ спеціальні кафедри або запровадити окремі навчальні предмети для поглибленого вивчення та дослідження теоретичних і практичних засад забезпечення воєнної безпеки та її стратегії, як ключової складової національної безпеки держави. Тим паче, що за відповідною спеціальністю воєнна безпека держави визнана “галуззю науки”, яка має вивчати проблеми теорії і практики захисту національних інтересів держави від воєнних загроз [13].

Слід також зазначити на важливості патріотичного виховання, у тому числі військовослужбовців. Так, розвиток духовно-ціннісної компоненти

особистості, її патріотичної основи виступає своєрідною основою забезпечення воєнної безпеки країни. Для цього важлива система безперервної освіти та виховання особистості, здатної протистояти сучасним технологіям насильства, що базується на досягненні сучасної науки.

Окремо стоїть проблема нормативно-правового забезпечення системи воєнної безпеки. Так, прийнято безліч нормативних правових актів, але вони не утворюють єдину, взаємопов'язану, ієрархічно збудовану і підпорядковану систему; водночас відсутні такі важливі законодавчі акти, зокрема Концепція забезпечення воєнної безпеки в умовах воєнного конфлікту та війни; понятійний апарат слабо розвинений, суперечливий, має прогалини та характеризується юридичними колізіями; положення прийнятих законодавчих актів недостатньо відображають стан воєнної безпеки і не повною мірою науково обґрунтовані; законодавча база нестабільна, схильна до частих змін, у тому числі з метою задоволення інтересів окремих державних органів, не відповідає рівню сучасних загроз і небезпек, які виникають внаслідок глобалізаційних та інтеграційних процесів; правові норми часто суперечливі, фрагментарні, мають двояке тлумачення тощо.

Зміни в сучасному світі змушують переглянути та реформувати воєнні стратегії. Реальні та потенційні загрози самі по собі не можуть бути обґрунтуванням розміру, структури та бюджету сучасних збройних сил. Можлива альтернатива - комбінування підходів, заснованих на оцінці загроз і створення набору можливостей для реагування на військові виклики у найближчій і середньостроковій перспективі, і розвиток військово-промислового та технологічного потенціалів для реагування на можливі нові виклики віддаленому майбутньому.

Крім того, слід визначити проблему відсутності наукових установ, які здійснюють розробки інноваційної зброї, нових методів ведення війни та бойових дій, формування дієвих науково обґрунтованих механізмів захисту держави та населення від негативних впливів війни.

Ще однією важливою проблемою забезпечення воєнної безпеки є економічна складова. Адже від якісного фінансування залежатиме якість забезпечення воєнної безпеки.

Перебування в стані постійної загрози від застосування воєнної сили, спонукає державу до формування певної опори, котра забезпечить її соціально-економічний устрій, промисловий та науково-технічний стан. Для цього із власних ресурсів держави виділяється певна кількість сил та засобів у розмірі, достатньому для забезпечення воєнної складової національної безпеки [14].

Деякі дослідники також вказують на відсутність повноцінної теорії війни, що відкриває перспективи перед вітчизняними вченими в рамках розробки політичної теорії війни. Також слід зазначити, що в такому ж перспективному становищі щодо подальших наукових розробок знаходиться проблема воєнної безпеки і особливо воєнно-інженерної безпеки. Воєнно-інженерна безпека розглядається як складова частина воєнної безпеки та найважливішим елементом національної безпеки. Виходячи з того, що воєнна безпека – це здатність держави та її збройних сил протидіяти чи перешкоджати завданню шкоди національній безпеці держави засобами озброєного насильства, воєнно-інженерна безпека – це здатність держави та її збройних сил протистояти ризикам та загрозам національній безпеці країни воєнно-інженерними ресурсами.

Цілком очевидно, що забезпечення воєнної безпеки у новій політичній реальності вимагає інших підходів до розробки та реалізації заходів у галузі побудови військової організації суспільства та розвитку її різних сегментів. Вчені зазначають, що перед дослідниками стоїть завдання відновлення теорії та практики військового будівництва, організації органів військового управління та системи захисту військовослужбовців.

Висновки. У статті систематизовані наукові підходи до проблем воєнної безпеки. З'ясовано, що до збройного конфлікту 2014 року та війни 2022 року воєнній безпеці приділялася незначна увага. На сьогодні потребує зміна

концептуальних підходів до воєнної безпеки України з урахуванням досвіду ведення бойових дій під час повномасштабної війни росії на території України.

Проведений аналіз дає підстави виокремити наступні проблеми забезпечення воєнної безпеки. По-перше, потребує розробка та реалізація Концепції забезпечення воєнної безпеки в умовах глобалізаційних та воєнних викликів та небезпек до 2030 року, де слід передбачити систему реформування Збройних Сил України, розвиток наукових досліджень, покращення економічного забезпечення воєнної безпеки тощо. По-друге, потребує формування нових закладів вищої освіти для військовослужбовців, де передбачити інтегроване дуальне навчання, а також практико-орієнтоване навчання. По-третє, відсутність науково-дослідних установ (закладів), які здійснюватимуть сучасні дослідження проблем теорії війни, інноваційної зброї, захисту від такої зброї тощо. По-четверте, потребує формування інформаційної безпеки в межах забезпечення воєнної безпеки. По-п'яте, потребує формування міжнародної співпраці в межах формування дієвих механізмів забезпечення воєнної безпеки, обмін передовим досвідом та кращими інноваційними практиками, у тому числі щодо підготовки збройних сил, здійснення спільних навчань, оновлення зброї, розробка дієвих механізмів захисту населення та збройних сил від нових видів озброєння. По-шосте, формування постійних досліджень та прогнозів в межах воєнної та міжнародної безпеки. По-сьоме, окремий напрям воєнної безпеки – це робототехніка. На сьогодні потребує вирішення питання організації діяльності спеціальних підприємств з розробки робототехніки для проведення воєнних операцій, а також потребує вирішення питання підготовки професійних фахівців з управління такою технікою.

У подальших наукових розвідках передбачається здійснити аналіз сучасного стану розвитку та забезпечення воєнної безпеки в країнах НАТО, Ізраїлю.

Література

1. Харечко Н. В. Адміністративно-правовий режим воєнного стану : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Кримськ. юрид. ін-т ОДУВС. Сімферополь, 2011. 205 с.
2. Чобіток Б. П. Воєнна безпека держави у доктрині забезпечення національної безпеки. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: право.* 2013. Вип. 6. С. 283-291.
3. Тютюнник В. П., Горовенко В. К. Виклик часу: перехід від оборони до забезпечення воєнної безпеки України. *Наука і оборона.* 2018. № 3. С. 10-15.
4. Саганюк Ф., Романов І., Троцько В., Вещицький І. Сектор безпеки України: аспекти трансформації. *Політичний менеджмент.* 2008. № 3. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/sahaniuk_sektor.pdf.
5. Григоренко Є. І. Конституційні засади проходження військової служби громадянами України: проблеми теорії та практики: монографія. Харків: Право, 2010. 280 с.
6. Перевалова Л. В., Кузьменко О. В., Григоренко Я. О. Обороздатність VS воєнна безпека держави: теоретико-правовий аспект. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки : [зб. наук. пр.].* 2019. № 1. С. 7-13.
7. Пошедін О. І. Воєнна безпека України в контексті співробітництва з Європейським Союзом. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України.* 2014. № 3. С. 53-60.
8. Камишанський М. М. Воєнна безпека України в контексті співробітництва з Європейським Союзом. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14045/1/Kamushanskiy_58-63.pdf
9. Левченко О. В., Троцько В. В., Василенко І. С. Уточнення понятійного апарату з питань оцінювання рівня воєнної загрози національній безпеці України. *Наука і оборона.* 2014. № 2. С. 16–19.

10. Сергієнко М.Г., Болбас О.М. Воєнна організація держави та захист національних інтересів України від зовнішніх та внутрішніх загроз. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 2 (49). С. 283–289.
11. Криштанович М. Ф. Трансформація воєнної безпеки як об'єкта державної політики. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_1/19.pdf.
12. Гаценко С. С., Пащенко К. В., Свередюк Ю. А., Стариш М. Є. Модель процесу визначення загроз воєнній безпеці, як складової національної безпеки держави. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2021. № 3 (42). URL: <http://sit.nuou.org.ua/article/view/246532>.
13. Саганюк Ф. В., Лобко М. М., Голубєва О. М., Костенко Г. Ф. Проблеми вдосконалення теорії воєнної безпеки та її вивчення. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Znrcvsd_2015_1_7.pdf
14. Штулер І. Воєнно-економічна безпека України в сучасному геополітичному просторі. *Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 2 (17). С. 206–221.

References

1. Kharechko, N. V. (2011), «Administrative and legal regime of martial law», Ph.D. Thesis, law Sciences, Krymsk. yuryd. in-t ODUVS, Simferopol, Ukraine.
2. Chobitok, B. P. (2013), «Military security of the state in the doctrine of ensuring national security», *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: pravo*, vol. 6, pp. 283-291.

3. Tiutiunnyk, V. P. and Horovenko, V. K. (2018), «Call of the hour: transition from defense to ensuring military security of Ukraine», *Nauka i oborona*, vol. 3, pp. 10-15.
4. Sahaniuk, F. Romanov, I. Trotsko, V. and Veshchytskyi, I. (2008), «The security sector of Ukraine: aspects of transformation», *Politychnyi menedzhment*, vol. 3, available at: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/sahaniuk_sektor.pdf (Accessed 4 dec. 2022).
5. Hryhorenko, Ye. I. (2010), *Konstytutsiini zasady prokhodzhennia viiskovoi sluzhby hromadianamy Ukrainy: problemy teorii ta praktyky* [Constitutional principles of military service by citizens of Ukraine: problems of theory and practice], Pravo, Kharkiv, Ukraine.
6. Perevalova, L. V. Kuzmenko, O. V. and Hryhorenko, Ya. O. (2019), «Defense capability VS military security of the state: theoretical and legal aspect», *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Yurydychni nauky : [zb. nauk. pr.]*, vol. 1, pp. 7-13.
7. Poshedin, O. I. (2014), «Military security of Ukraine in the context of cooperation with the European Union», *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 3. pp. 53-60.
8. Kamyshanskyi, M. M. (2017), «Military security of Ukraine in the context of cooperation with the European Union», available at: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14045/1/Kamushanskiy_58-63.pdf (Accessed 4 dec. 2022).
9. Levchenko, O. V. Trotsko, V. V. and Vasylenko, I. C. (2014), «Refinement of the conceptual apparatus for assessing the level of a military threat to the national security of Ukraine», *Nauka i oborona*, vol. 2, pp. 16–19.
10. Serhiienko, M.H. and Bolbas, O.M. (2015), «Military organization of the state and protection of national interests of Ukraine from external and internal threats», *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 2 (49), pp. 283–289.
11. Kryshchanovych, M. F. (2019), «Transformation of military security as an object of state policy», *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i*

mistsevoho samovriaduvannia, vol. 1, available at: [http://el-zbirn-
du.at.ua/2019_1/19.pdf](http://el-zbirn-
du.at.ua/2019_1/19.pdf) (Accessed 4 dec. 2022).

12. Hatsenko, S. S. Pashchenko, K. V. Sverediuk, Yu. A. and Starysh, M. Ye. (2021), «Model of the process of determining threats to military security as a component of national security of the state», *Suchasni informatsiini tekhnologii u sferi bezpeky ta oborony*, vol. 3 (42), available at: <http://sit.nuou.org.ua/article/view/246532> (Accessed 4 dec. 2022).

13. Sahaniuk, F. V. Lobko, M. M. Holubieva, O. M. and Kostenko, H. F. (2015), «Problems of improving the theory of military security and its study», available at: [http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-
bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&
IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Znpcvsd_2015_1_7.pdf](http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Znpcvsd_2015_1_7.pdf) (Accessed 4 dec. 2022).

14. Shtuler, I. (2016), «Military and economic security of Ukraine in the modern geopolitical space», *Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 2 (17), pp. 206-221.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2023 р.